

STRUČNI RAD • PROFESSIONAL PAPER

Uzgoj lovačkih pasa

Džehva Taljić^{1*}, Alen Salkić²¹ Univerzitet u Sarajevu - Šumarski fakultet, Sarajevo, Bosna i Hercegovina² Veterinarska stanica "Dr. Salkić d.o.o.", Travnik, Bosna i Hercegovina***Autor odgovoran****za korespondenciju:** Džehva Taljić**Adresa:** UNSA-Šumarski fakultet, Zagrebačka 20, 71000, Sarajevo, Bosna i Hercegovina**ORCID:** 0009-0007-9490-4850**Telefon:** +387644208512**E-mail:** dzt105@protonmail.com**Kako citirati ovaj članak:** Taljić Dž, Salkić A. 2026. Uzgoj lovačkih pasa. Veterinaria, 75(2), 178-84.

SAŽETAK

Motive lova s psima na prostoru Bosne i Hercegovine (BiH) nalazimo na stećcima sredinom srednjeg vijeka. Kao dokaz ove tvrdnje je naša autohtona rasa lovnih pasa - bosanski oštrodlaki gonič - barak. Lovna kinologija, iako zanemarena na ovim prostorima, je dio oficijelne kinologije koja je organizirana u svijetu putem međunarodnih kinoloških federacija, a BiH je u sastavu FCI (*Fédération Cynologique Internationale*). Autori su u ovom radu poseban značaj posvetili bosanskom oštrodlakom goniču - baraku, zatim drugim lovnim psima s akcentom na selekciju, obuku i upotrebu u skladu sa zakonskim odredbama Bosne i Hercegovine. Selekcija, obuka i upotreba goniča i drugih lovnih pasmina pasa je vrlo kompleksna i zahtijeva kontinuiran angažman lovaca.

Ključne riječi: Bosanski stećak, barak, lovna kinologija, lovstvo

UVOD

Već hiljadama godina od doba lovaca-sakupljača pa do danas, pas je bio i ostao čovjekov najbolji prijatelj i pomagač u lovu, o čemu svjedoče brojni arheološki ostaci i historijski nalazi na kojima nerijetko susrećemo prikaze pasa. O povezanosti čovjeka i psa svjedoče i oslikane pećine iz prethistorijskog razdoblja na kojima su prikazane scene iz lova, gdje nerijetko susrećemo i psa kao lovčevog pomagača (Jašić i sar., 2024). U prilog navedenom, postoji naslikan motiv lova s lovačkim psima na čuvenom bosanskom stećku iz Zgošće na teritoriji Općine Kakanj u BiH. U prošlosti, dok sredstva za lov nisu još bila toliko razvijena, lovački psi bili su neophodni. Služili su za traženje, gonjenje, donošenje, ali i hvatanje divljači. Napretkom tehnologije i nauke, čovjek je tražio načine da što bolje upotpuni svoje potrebe. Tako je počeo sa selektivnim uzgojem i usmjeravanjem pasa za specifične načine lova (Fogle, 2005; Katica i dr., 2025).

Kada je riječ o kinologiji, neizbježno je spomenuti *Fédération Cynologique Internationale* (FCI), tj. Međunarodnu kinološku federaciju. To je jedna od krovnih organizacija koja okuplja kinološka društva diljem svijeta i vrši klasifikaciju i standardizaciju rasnih

pasa. Svi rasni lovni psi dijele se u deset FCI grupa i 35 sekcija. Važno je znati da su lovne pasmine uglavnom raspoređene od grupe II, u kojoj se nalazi jedan pas za namjenu u lovu (argentinski pas ili *dogo argentino*); u FCI grupu III spadaju terijeri, od kojih se izdvaja njemački lovni terijer, u IV FCI grupi su jazavičari, u V FCI grupi su nordijski, japanski i još neki drugi lovački psi osnovnog tipa. U VI FCI grupi su goniči i srodne rase i krvosljednici. U VII FCI grupi su ptičari, kontinentalni i ostrvski (tj. engleski i irski) i poenter, u grupi VIII su psi za vodu, cunjavci, retriveri i u X FCI grupi su hrtovi s oko dvadesetak pasmina (Ćutuk i sar., 2024).

Hrtovi se u našoj zemlji i u većini Evropske unije više ne koriste za lov, ali su historijski na ovim prostorima korišteni u tu svrhu. Osim podjele po navedenim grupama, lovačke pse razvrstavamo po zemlji porijekla, boji, dužini i gustini dlake, visini i nekim karakteristikama pojedinih dijelova tijela (Ćutuk i sar., 2024; Karahasanović i sar., 1981).

Cilj rada je da kroz paradigmu bosanskog oštrodlakog goniča - baraka i drugih lovnih pasa naglasimo važnost selekcije, obuke i upotrebe istih u skladu sa zakonskim odredbama BiH.

Goniči

Većinu goniča svrstavamo u VI FCI grupu. Smatra se da su oni najstariji lovački psi, od kojih su nastale ostale grupe. Po izgledu ih dijelimo na kratkodlake, oštrodlake, kratkonoge i dugonoge. Prilagođeni su za lov gonjenjem, tj. divljač dotjeruju do vlasnika-lovca (na što im i ime ukazuje). Pri podizanju divljači, javljaju se vlasniku, koji dolazi da pronađenu divljač odstrijeli. Pogodni su za pojedinačni, ali i grupni lov s nekoliko pasa, a koriste se i u hajkama na štetočine s mnogo lovaca i pasa (Richter, 1976; Karahasanović i sar., 1981). Shodno potrebama lovca, kod goniča se mogu razviti i druge osobine u radu, koje ih čine svestrano upotrebljivim. Tako se lahko mogu naučiti da rade na krvnom tragu, a niže rase i u jami. Koriste se za traženje i lov divlje svinje, lisice ili samo zeca za što goniči najčešće i služe u BiH. Radni ispit za goniče se po FCI propisima izvodi u otvorenom lovištu isključivo na lisicu i zeca, jer se na toj divljači najbolje primjećuju vrline ovih pasa. Također, mogu se, poput cunjavaca, upotrebljavati i za istjerivanje fazana, donošenje sitne divljači, oblažavanje, čuvanje odloženih stvari, itd. U BiH i regiji je praksa da se radni ispit obavlja i na divlju svinju (u namjenskim ograđenim površinama), za što je izdat poseban pravilnik (KSuBiH, 2023).

Bosanski oštrodlaki gonič - barak

Bosanski oštrodlaki gonič - barak je naša jedina autohtona lovačka pasmina. Spada u goniče i vrlo je stara pasmina. Barak je na savremeniji način prvo izučavan u doba austrougarske uprave pa ga možemo naći u zapisima austrijskog oficira Franza Laske. Prema njemu, barak predstavlja osnovnu vrstu mnogih pasmina oštrodlakih lovačkih pasa u srednjoj Evropi. Ovo mišljenje potkrepljuje dokumentima francuskih pisaca koji govore da su njihove oštrodlake pasmine nastale od pasa iz orijentalnih provincija Sredozemlja, tj. Balkana (Laska, 1905).

U FCI standardu, pod brojem 155, prvi put je zvanično evidentiran 1965. godine kao ilirski gonič, po nekadašnjoj rimskoj provinciji i narodu koji je živio na širem prostoru BiH. Trenutnim imenom je ozvaničen u dopunjenom standardu 1973. godine. Prema standardu iz 1973. godine to je snažan pas s dugom i čekinjastom dlakom, duge i srednje široke glave, izraženih i gustih obrva. Izraz mu je ozbiljan, strog, ali veseo. Osnovna boja je žutocrvena ili zemljanosiva, s manjim bijelim površinama na donjim dijelovima. Temperamentan, hrabar i uporan. Visina grebena je 46-56 cm, poželjno

52 cm. Kuje su nešto niže. Težina je 16 - 24 kg, poželjno 20 kg. Trup treba da je 10% duži od visine. Upotreba: dobar, istrajan i uporan gonič sa srednje visokim do dubokim glasom (Tadić, 1990; FCI, 1996).

Bosanski oštrodlaki gonič - barak je, pored drugih autohtonih pasmina regije (posebno trobojnog i posavskog goniča), poznat i zastupljen među našim lovcima. Brojno stanje se ogledalo u malom broju primjeraka, ali se naporima bosanskohercegovačkih kinologa i lovaca znatno popravilo, tako da sada u BiH imamo nekoliko uzgajivača i barake redovno vidamo na raznim lokalnim i međunarodnim smotrama i izložbama (Ćutuk i dr., 2024).

Lovački psi drugih namjena

Goniči su grupa koja se kod nas pretežno koristi u lovu, ali susrećemo i krvosljednike, jamare, ptičare i cunjavce. Što se tiče krvosljednika, svako lovačko društvo obavezno ih je posjedovati. To su psi s izvanredno razvijenim čulom njuha, sposobni za traženje ranjene divljači po krvnom tragu, isključivo na povocu (Fogle, 2005). U lovu se nerijetko promaši hitac, tj. ne dođe do smrtonosne rane, tako da divljač pobjegne. U tom slučaju se upotrebljavaju ovi specijalizirani psi, mada se i naše pasmine goniča mogu obučiti za slijeđenje krvnog traga (Richter, 1976).

Jamari su psi čija je glavna osobina rad u jami, odnosno pod zemljom. Zbog svog niskog rasta i malih dimenzija, lahko se uvlače u jazbine lisice, jazavca i drugih vrsta divljači koje obitavaju u jamama, uspješno ih savladavaju (imaju naročito jake zube i njušku, što im pomaže u borbi s divljači) i istjeruju, kako bi ih lovac odstrijelio. Veoma su korisni u lovu na štetočine. Iznad zemlje ih mnogi lovci koriste i kao goniče. Od pasmina se kod nas upotrebljavaju jazavičari i lovni terijeri (Karahasanović i dr., 1981; Ćutuk i dr., 2024).

Ptičari su psi koji se koriste, kako im ime kaže, za lov na ptice, ali i na drugu sitnu divljač. Odlikuju se traženjem u trku, s više-manje dignutom glavom upijajući miris divljači donesen vjetrom, markiranjem na način da na udaljenosti i od nekoliko desetina metara stanu kao ukopani, obično s dignutom prednjom nogom (tako lovcu označavaju lokaciju divljači) te donošenjem (aportiranje) odstrijeljene divljači. Koriste se za rad na suhom, ali i u vodi. Za pokriveni teren nisu korisni, jer se dosta udalje od lovca, koji ih onda gubi iz vida. Iz tog su razloga rijetko u upotrebi u BiH, zbog našeg većinski planinskog, nepreglednog terena (Richter, 1976; Durantel, 2007).

Cunjavci kod nas nisu popularni za lov, a zbog njihove ljepote ih češće susrećemo na izložbama pasa i kao ljubimce. Njihova karakteristika je dizanje sitne divljači. Oni moraju neprestano biti u pokretu i trčati, što je njihova specifičnost u odnosu na druge grupe lovačkih pasa. Također moraju ostati neprimjetni pa je vrlo bitno da znaju i da se šunjaju/cunjaju kroz lovišta prekrivena maglom i gustim rastinjem. Zbog toga se upotrebljavaju za lov na zeca, fazana, šljuke i močvarice (Richter, 1976; Durantel, 2007).

Uzgoj i obuka svih navedenih grupa lovačkih pasa, pod čime se podrazumijevaju svi postupci koje uzgajivač poduzima od rođenja psa i tokom njegovog čitavog radnog vijeka, ne razlikuju se naročito u najranijoj dobi, ali se u kasnijem uzrastu prilagođavaju odabranoj pasmini. To se radi u skladu s njenim karakteristikama u izgledu, sposobnostima i vrsti lova za koji se koriste, kako bi se najbolje istakle njihove prednosti i sklonosti u lovu (Durantel, 2007).

Uzgoj pasa

Nabavljanje psa i briga o njemu, velika su obaveza i trošak za lovca, a još veća za uzgajivača, koja sa sobom nosi posebne odgovornosti. U kontekstu lovne kinologije, u ovo spadaju: izbor ishrane, navikavanje psa na određene zvukove i mirise, učenje pravilnom ponašanju u lovištu te kontroliranje nagona. Prikladna obuka i polaganje propisanih ispita zakonska su obaveza ukoliko psa želimo koristiti za lov. Uzgajivač vodi brigu o psu u svim njegovim životnim stadijima: od spolne zrelosti, parenja, bremenitosti, koćenja, do podizanja štenadi i njihovog odrastanja (Durantel, 2007; Litričin, 1990).

Cilj uzgoja mora biti očuvanje i, po mogućnosti, proširenje genetičke različitosti pasmine. Zadatak svakog uzgajivača je ispitati je li predviđeni pas dobar za uzgoj, s obzirom na njegove mentalne i fizičke osobine. Osnovni preduvjeti za uzgoj psa su zdravlje te razvoj i karakter primjereni odabranoj pasmini. Goniče svrstavamo u sljedeće dobne kategorije, koje su definisali nacionalni savezi koji vode brigu o određenoj pasmini: 3 - 6 mjeseci baby/štenad, 6 - 9 mjeseci najmlađi, 9 - 15 (ili 18 mjeseci) mladi, 15 - 24 mjeseca intermedia i zreli psi 18 ili 24+ mjeseca (KSuBiH, 2012).

Briga o štenadima

Štenci progledaju 11-13 (nekad 15) dana nakon rođenja. Mliječni zubi im izbijaju u pravilu kada navrše 21 dan,

a posljednji stalni zub javlja se u 7. mjesecu života. Sišu svako 2 - 3 sata, u početku 5 puta dnevno, a kasnije sve rjeđe. U početku se primarno hrane majčinim mlijekom, a od druge sedmice im se u prehranu dodaje zašećereno kravlje mlijeko, kaša od riže ili zobenog brašna (Fogle, 2005).

Od 4. do 5. sedmice, štenad polahko odvikavamo od majčinog mlijeka i u ishranu im se dodaje ugrijana mesna supa, svježe isjeckano meso ili jetra. Do šeste sedmice u potpunosti prelaze na raznoliku tečnu i čvrstu hranu. Također je poželjno u ishranu dodati hrskavice i pola kašičice ribljeg ulja dnevno. Do šeste sedmice štenad je potrebno i vakcinisati. U upotrebi su različite vakcine za zdravstvenu zaštitu pasa od različitih proizvođača. Štenad u toj dobi treba izvoditi napolje kako bi se adaptirala na vanjsku sredinu. Nosna pečurka im treba biti hladna i vlažna, bitno je da su vesela i aktivna. Svako drugo zapažanje nam govori da nešto nije u redu u tom periodu razvoja (Potočić i dr., 1963).

S navršena dva mjeseca života, treba se uraditi i druga vakcinacija i poslije toga se štenad može predati drugim vlasnicima, mada je bolje da s majkom ostanu tri mjeseca. Što se tiče ishrane, svako ima različite navike, ali bi se trebalo povesti računa o preporukama veterinara. Štenad možemo kupati nakon navršena 3 mjeseca, a temperatura okruženja bi im trebala u početku biti oko 30°C, a kasnije 18-25°C. U tom periodu u njihovom boksu treba odrediti mjesto gdje će vršiti nuždu. Životni prostor uvijek treba biti uredan, a psi redovno i zdravo nahranjeni, očetkani, čisti, zaštićeni od vanjskih i unutrašnjih parazita i vakcinisani. Nakon tri mjeseca, treba krenuti sa socijalizacijom. Po FCI-u, štene od starosti 3-6 mjeseci se može voditi na izložbe pasa (Litričin, 1990).

Obuka lovačkih pasa

Kod štenadi od mjesec dana već možemo primijetiti kako će u budućnosti reagovati na pucanj udaranjem šipkom o boks - koje će štene hodati radoznalo, koje će pobjeći u kućicu. To testiramo do trećeg mjeseca. U fazi opipa u razvoju šteneta (2 - 4 mjeseca), poželjno je da se pređe na startni pištolj, iz kojeg se prvo puca iz daljine dok pas nešto radi pa mu se polako sve više i više približavamo. Na taj način psa navikavamo na zvuk pucnja, tako da ga on kasnije povezuje s lovom. Plašljive pse treba isključiti iz daljnjeg uzgoja, jer takvi psi nisu pogodni za lov. U dobi od tri mjeseca, štene se mora naučiti da prati svog vlasnika i od njega uvijek traži kontakt; da odgovara na komandu *dodi, sjedi, lezi*

i vlasniku ide uz lijevu nogu. Koliko je štene poslušno najviše je odraz rada lovca. Štene polako počinje jačati čulo njuha, na koje uvijek reaguje (Alihodžić i Starogorić, 2014).

Poslije šest mjeseci, u zavisnosti od toga na koju divljač učimo štene, treba ga polako navoditi na svježe jutarnje tragove i ohrabrivati ga da pretražuje. Bolje ga je pustiti i da traži duže vremena sam, nego da se oslanja isključivo na druge, odrasle pse, jer će se naviknuti da drugi psi dižu divljač, a da im se on samo priključuje. Kad je sam, sve zavisi od njegovog rada. Uspostavljanje autoriteta vrši se preko povodca, tako najlakše kontroliramo njegovo kretanje i reakcije. Psu dajemo komandu za koju ga, nakon uspješnog izvršavanja, nagrađujemo hranom. Sve ostalo - povišen ton, burna reakcija, fizičko kažnjavanje psa je kontraefektivno (Durantel, 2007; Potočić i dr., 1963).

Goniči mogu loviti sve vrste divljači, ali se po FCI standardu priznaje samo ispit urođenih osobina na lisicu i zeca. U BiH se goniči također koriste i za lov divlje svinje. Tokom obučavanja psa na divljač, neophodno je izvršiti odstrel. Psa treba naučiti da nakon svog rada postigne neki vid nagrade, da osjeti miris i krv te divljači. Psa u mladosti učimo da ne trga i ne dere divljač iz razloga što njegov lovački nagon potrebno držati pod strogom kontrolom. Odličan gonič ne pušta ni drugog čovjeka (mimo svog vlasnika), a neće dozvoliti ni drugim psima dolazak do divljači (Ćutuk i sar., 2024).

Što se tiče radnih osobina lovačkih pasa, dosta lovaca ima bolje rezultate sa ženkama nego s mužjacima. Od početka su privrženije vlasniku, brže se adaptiraju na uslove praktičnog lova i bolje opserviraju teren. Ženka lovnih pasmina pasa vrhunskog kvaliteta može dati potomstvo traženih radnih osobina, ukoliko se provedu sve neophodne mjere i radnje da bi se imao zdrav pas koji će se obučiti u radu na odgovarajući način. Parnjaci kod lovnih pasmina pasa biraju se i na osnovu eksterijernih i na osnovu radnih osobina (Ćutuk i dr., 2024, Durantel, 2007).

Zakonske obaveze za lovce u vezi s uzgojem i držanjem pasa

Pored osnovnih egzistencijalnih potreba, uzgajivač je obavezan voditi računa i o zakonskim propisima vezanim za svoje pse. U FBiH, legislativa po pitanju lovačkih pasa u vezi je sa Zakonom o lovstvu i Pravilnikom o vrsti i broju pasa za lov na pojedine vrste divljači u određenim područjima (Sl. novine FBiH 4/06 i 5/08).

To su ključni zakonski i podzakonski materijalni propisi koji se bave ovom tematikom i služe kao osnov lovačkim udruženjima po pitanju lovne kinologije.

Druge stručne pravilnike, zakonski neobavezujuće ili obavezujuće po kinološkim pravilima, objavili su Kinološki savezi u BiH. Kinološki savez izdaje rodovnik kojim se dokazuje čistokrvnost i pasminska pripadnost psa, propisuje uvjete za ispit urođenih osobina i svaki pojedini radni ispit te izdaje certifikat za položene radne ispite.

Prema Zakonu o lovstvu FBiH (Sl. novine FBiH 4/06), u lovu se isključivo smiju koristiti čistokrvni lovački psi koji posjeduju rodovnicu jedne od članica Međunarodne kinološke federacije (FCI), imaju položen ispit urođenih osobina i ispit u radu i koji imaju pozitivnu ocjenu u obliku (eksterijeru). Svako lovačko društvo (korisnik lovišta) obavezno je da u svom vlasništvu ima pse koji ispunjavaju prethodno navedene kriterije. Zakonska obaveza korisnika lovišta u FBiH vezano za odredbe Zakona o lovstvu je i pas obučen za praćenje krvnog traga ili krvosljednik s položenim ispitom, naročito u lovištima gdje je predviđen odstrel krupne divljači, koja kod nas obuhvata glavne lovno-uzgojne vrste (srna, divlja svinja, medvjed, jelen i dr.). Također, Zakonom je omogućeno i uslovljeno da se sredstva koja se stiču odstrelom divljači koriste za nabavku, uzgoj, obuku i držanje lovačkih pasmina pasa. Zakonom o lovstvu izričito je zabranjeno: loviti nerasnim psima i hrtovima, loviti papkastu lovostajem zaštićenu divljač pomoću pasa, psima proganjati divljač izvan terena ograđenog za trening u vremenu od 5. januara do 31. jula. Nerasnim psima smatraju se psi koji nisu registrovani kod nadležne kinološke organizacije i koji nemaju odgovarajući rodovnik.

Lovci, tj. vlasnici su dužni svoje pse označiti, vakcinisati i upisati u registar pasa u skladu s odredbama Zakona o veterinarstvu (Sl. novine FBiH, 46/00) i prijaviti pse i nova legla jednoj od članica Međunarodne kinološke federacije u BiH (Sl. novine FBiH, br. 4/06, 8/10 i 5/08).

Identifikacija je trajno označavanje pasa jedinstvenom elektronskom oznakom – mikročipom, a nekada (sve do 2013. godine) je bilo obavezno tetoviranje. Svi psi koji se nalaze na teritoriji BiH moraju biti identificirani i evidentirani u skladu s odredbama Pravilnika o identifikaciji i vođenju evidencije pasa, mačaka i pitomih vretica u BiH (Sl. glasnik BiH, broj 96/16). Značaj identifikacije ogleda se u odgovarajućoj kontroli posebno opasnih zaraznih i parazitarne bolesti od kojih

obolijevaju i ljudi i životinje (zoonoze), prije svega bjeshnila, zatim ehinokokoze, lajšmanioze, ali i drugih bolesti (Katica i sar., 2025).

Kinološka pravila i organizacija kinologije

Prema pravilniku o kinološkim manifestacijama iz 2012, ocjenu eksterijera vrši ovlašteni kinološki sudija, u organizaciji lovačkog društva ili kinološkog saveza u okviru radnog ispita. Ona potvrđuje da pas fizički odgovara standardu svoje pasmine zbog strukture i proporcija tijela, koje omogućavaju funkcionalnost u radu. Bez prethodno nabrojanih osobina, pas se ne može okarakterisati kao rasni i iz tog razloga ne može biti upisan u rodovnu knjigu. Prilikom procjene uzgojnih vrijednosti pasa vezano za eksterijer (vanjski izgled), procjenjuju se tjelesne karakteristike koje su propisane standardom svake rase, a između ostalog procjenitelji uzgojnih vrijednosti ili kinološke sudije su i glavni selekcioneri uzgoja lovnih pasa (KSuBiH, 2012a).

Od kvaliteta rada kinoloških sudija zavisi i kvalitet jedne rase. Danas u lovačkim društvima i organizacijama (nerijetko i u čitavom društvu ili organizaciji) postoji samo nekoliko vrhunskih lovnih pasa, što ukazuje da trenutno ovlašteni selekcioneri uzgoja u lovnoj kinologiji rade nedovoljno dobar posao. Kinološke sudije moraju penalizirati sve vidne deformitete tako da mnogi lovni psi trebaju postati ljubimci, a ne radni psi.

Pozitivna ocjena upućuje na to da pas nije deformisan, da se slaže sa standardom svoje pasmine i nije negativan za uzgoj (neće prenijeti fizičke nedostatke na potomstvo). Ocjena eksterijera u lovnoj kinologiji se obično vrši na smotrama. To su lokalne kinološke manifestacije na kojima se ocjenjuje oblik/eksterijer psa, koje organiziraju kinološka društva i pasminski klubovi, članice saveza kao i lovačke organizacije i društva. Mogu se organizirati i uzgojne smotre kao najprestižnija uzgojna manifestacija putem koje vrhunski primjerci neke pasmine pasa budu preporučeni za dalji uzgoj, kao i u svrhu popularizacije kinologije (KSuBiH, 2012a).

Rodovnik je dokaz da neki pas pripada FCI priznatoj pasmini, a izdaje ga KSuBiH. U svijetu imamo i druge međunarodne kinološke federacije kao što je AKC, BKC, UCI ili australski kinološki savez kao i još neke druge manje poznate kinološke organizacije. Pomoću rodovnika se prati rodoslovlje pasa, njihovih osobina i sposobnosti u lovu, tako da možemo reći da je rodovnik dokaz uzgojnog rada (KSuBiH, 2012b).

Uzgojni pregled je obavezan za sve mužjake i ženke svih pasmina s kojima se želi obavljati uzgoj u okviru KSuBiH. Na uzgojni pregled mogu se dovesti ženke i mužjaci s ocjenom oblika najmanje vrlo dobar. Minimalna starost za pristupanje je 12 mjeseci. Uzgojni pregled za mužjake vrijedi doživotno, uz uvjet da nakon devete godine starosti mužjak jednom godišnje mora biti priveden na uzgojni pregled ukoliko se poslije te dobi koristi za priplod. Uzgojni pregled za ženke vrijedi do navršene devete godine života. Procjena uzgojne vrijednosti obavlja se prema vanjskom izgledu psa, ocjeni eksterijera, precima, potomcima, nagradama, karakteru, radnim ispitima, HD snimci kukova i laktova (za pasmine za koje je to neophodno), kondiciji psa, a uz zadovoljenje minimalnih kriterija za stjecanje uzgojne vrijednosti (KSuBiH, 2012b).

Radni ispiti služe za ispitivanje stvarne vrijednosti i lovne upotrebljivosti čistokrvnih lovačkih pasa. U BiH se najčešće održavaju na divlju svinju (na njega izlaze psi iz III, IV, VI i VIII FCI grupe), te zeca i lisicu. Na ispitima u radu na divlju svinju ispituje se: rad na divlju svinju u prihvatilištu, i prošireni rad (ispit) na divlju svinju u prihvatilištu s krvnim tragom. Na proširenim ispitima rada za lovne pse, potreban je teren za ispitivanje na krvnom tragu, ponašanje na pucanj te odloživost. Radni ispiti mogu biti lokalni, državni i međunarodni. Lokalni se dijele na ispit urođenih osobina (IUO) i radni ispit (KSuBiH, 2023).

Ispitom urođenih osobina (IUO) ocjenjuju se nasljedne osobine vezane za lov, koje lovački pas mora posjedovati. Ispit urođenih osobina predstavlja osnovu svakog daljeg ispitivanja takmičarske i upotrebne vrijednosti psa. Kao i radni ispit, prilagođen je FCI grupi pasa koji se izvode na ispit. U pravilu ga polažu mladi psi starosti 9-18 mjeseci koji nisu još prošli dovoljno radne obuke i nisu iskusni u lovu. Zakazuje ga lovačko društvo na prilagođenom poligonu ili otvorenom terenu, u zavisnosti od predmetne divljači, vodeći računa o vremenskim prilikama (Karahasanović i sar., 1981; Ćutuk i sar., 2024).

Ispitivanje rada pasa u prihvatilištu na divlju svinju traje do 16 minuta, osim ako sudije ne odluče drukčije. Ako pas ne pronađe divlju svinju u roku od 6 minuta, automatski se diskvalificira. Vrijeme oblažavanja (iz discipline ustrajnost u radu) je 5 minuta. Discipline koje se ispituju su: ponašanje na pucanj (vezan, nevezan), način traženja i pretraživanja, kvalitet njuha – nosa, glas kod divlje svinje na mjestu, oštrina na divlju svinju, ustrajnost napadanja na divlju svinju, glas u gonjenju

(sljedoglasan, vidoglasan), poslušnost i vodljivost. Na proširenom ispitu se još vrednuju i rad na krvnom tragu, oblažavanje i pokazivanje. Ove osobine su kod pasa urođene (po čemu je ispit i nazvan), ali se uz napor uzgajivača i vlasnika usavršavaju i dovode na viši nivo (KSuBiH, 2023).

Kod radnih ispita za zeca i lisicu, pretraživanje terena traje 20-35 minuta (ovisno o terenu, o brojnosti divljači i vremenskim uvjetima), ako pas ne napravi pogrešku prije isteka tog vremena, koja ga isključuje iz daljnjeg natjecanja. Kod ispita za zeca i lisicu je specifično što se može polagati i u paru ili grupi. To moraju biti psi istog vlasnika, bez obzira na spol. Svaki pas se ocjenjuje posebno, i zbir bodova daje konačan rezultat grupe. Rad u grupi naglašava povezanost i usklađenost u radu pasa. Na početku rada, psima se daje pet minuta za zagrijavanje. Ako pas u tom vremenu uspješno obavi neku radnju, taj uspjeh se uračunava u ocjenu, ako napravi pogrešku ona se ne uzima u obzir (KSuBiH, n.d.). Na ispitu urođenih osobina ispituju se sljedeće discipline: ponašanje na pucanj, ustrajno traženje i pronalaženje, gonjenje divljači, glas, nos - njuh, poslušnost i vodljivost. Pozitivnu ocjenu postiže pas koji osvoji minimalan broj bodova u skladu s odredbama pravilnika, tj. ako dobije pozitivne ocjene u svih šest disciplina. Na proširenim radnim ispitima

se još ocjenjuju i krvni trag ili vlačka i ponašanje kod mrtve divljači (Ćutuk i dr., 2024; KSuBiH, 2023; KSuBiH, n.d.).

Nakon uspješno ispunjenih svih navedenih uvjeta, pas se legalno može voditi u lov te na različite kinološke manifestacije.

ZAKLJUČAK

Lovna kinologija kao dio lovstva ima poseban značaj u BiH, a bosanski oštrodlaki gonič – barak je autohtona pasmina pasa iz BiH. Apostrofirana je važnost selekcije, obuke, stručnog kinološkog rada te vođenja rodoslovlja kao dokaza uzgojno-selekcijskog rada u oblasti lovne kinologije u BiH. Biološke osnove lovnih pasa su temeljna pretpostavka za uspješno bavljenje lovnom kinologijom i usko vezane za ekološke aspekte BiH i regiona. Savremeno društvo u BiH mora uvažavati stvarno stanje na terenu te u skladu s tim donositi nove i mijenjati postojeće zakone koji će biti u skladu s najnovijim stručnim i naučnim saznanjima, kako bi bili usklađeni sa stvarnim stanjem.

SUKOB INTERESA

Autori potvrđuju da nema sukoba interesa.

LITERATURA

Alihodžić S, Starogorić K. 2014. Zbirka propisa iz oblasti lovstva. Sarajevo: Savez lovačkih organizacija Bosne i Hercegovine.

Bosna i Hercegovina. 2016. Pravilnik o identifikaciji i vođenju evidencije pasa, mačaka i pitomih vretica u BiH. „Službene novine Bosne i Hercegovine”, br. 96/16.

Ćutuk R, Pračić N, Berilo Z, Salkić A, Muratović H, Hodžić M. i sar. 2024. Lovački priručnik. 10. izdanje. Sarajevo: Savez lovačkih organizacija Bosne i Hercegovine.

Durantel P. 2007. Enciklopedija lovstva. Rijeka: Leo Commerce.

Federacija Bosne i Hercegovine. 2006. Zakon o lovstvu. „Službene novine Federacije BiH“, br. 4/06.

Federacija Bosne i Hercegovine. 2008. Pravilnik o vrsti i broju pasa za lov na pojedine vrste divljači u određenim područjima. „Službene novine Federacije BiH“, br. 5/08.

Federacija Bosne i Hercegovine. 2010. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o lovstvu. „Službene novine Federacije BiH“, br. 8/10.

Fédération Cynologique Internationale. 1996. FCI-Standard

No. 155. Bosanski oštrodlaki gonič – Barak. Thuin: Fédération Cynologique Internationale.

Fogle B. 2005. Enciklopedija pasa. Rijeka: Leo-Commerce.

Jašić O, Katica M, Čemo K. 2024. Pas u bioetičkom i muslimanskom teološkom diskursu. Arhe, 21(42), 181-201.

Karahasanović A, Rapaić Ž, Mandić M, Nedopek, M, Čovrk S, Mesleđžija P. 1981. Lovački priručnik. 4. izdanje. Sarajevo: Savez lovačkih organizacija Bosne i Hercegovine.

Katica M. i sar., 2025. Pogledi na populaciju pasa. Sarajevo: UNSA – Veterinarski fakultet.

Kinološki savez u Bosni i Hercegovini. 2012a. Pravilnik o kinološkim manifestacijama. Sarajevo: KSuBiH.

Kinološki savez u Bosni i Hercegovini 2012b. Pravilnik o uzgoju i upisu pasa u rodovnu knjigu. Sarajevo: KSuBiH.

Kinološki savez u Bosni i Hercegovini. 2023. Pravilnik za ispit urođenih osobina pasa glasnog gona na divlju svinju i ispit rada pasa glasnog gona na divlju svinju u prihvatilištu. Sarajevo: KSuBiH.

Kinološki savez u Bosni i Hercegovini (n.d.). Pravilnik za ispitivanje i ocjenjivanje rada pasa goniča na zeca. Sarajevo: KSuBiH.

Laska L. 1905. Lovstvo u Bosni i Hercegovini. Sarajevo: Udruženje inženjera i tehničara šumarstva FBiH.

Litričin V. 1990. Bolesti i njega pasa. Beograd: IGP Sportska knjiga.

Potočić, Z, Anić, M, Horvat, I, Kauders, A, Plavšić, M Šafar, J 1963. Šumarska enciklopedija. Tom 2. Zagreb: Jugoslovenski leksikografski zavod.

Richter I. 1976. Lovački psi – uzgoj i školovanje. Zagreb: Nakladni zavod Znanje.

Tadić M. 1990. Jugoslovenske rase pasa. 2. izdanje. Beograd: Nolit.

Hunting Dog Breeding

ABSTRACT

Motifs depicting hunting with dogs in the territory of Bosnia and Herzegovina can be found on medieval tombstones dating back to the Middle Ages. Evidence supporting this historical tradition is represented by the country's indigenous hunting dog breed, the Bosnian Coarse-haired Hound – Barak. Although hunting cynology has been somewhat neglected in this region, it constitutes an integral part of official cynology, which is organized worldwide through international canine federations. Bosnia and Herzegovina is a member of the Fédération Cynologique Internationale (FCI). In this paper, special attention is devoted to the Bosnian Coarse-haired Hound – Barak, as well as to other hunting dog breeds, with particular emphasis on their selection, training, and use in accordance with the legal regulations of Bosnia and Herzegovina. The selection, training, and utilization of hounds and other hunting dog breeds are highly complex processes that require the continuous commitment and involvement of hunters.

Keywords: Bosnian *stećak*, Bosnian Coarse-haired Hound Barak, hunting cynology, hunting